

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІИ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

**МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018**

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

впровадження освітніх реформ, а за цим й підвищення якості освіти, створення безпечних соціально-психологічних умов навчальної діяльності учнів.

Список використаної літератури

1. Калініна Л. Управління новою українською школою: порівняльна характеристика концептуальних змін. *Директор школи: для керівників середніх навчальних закладів*. 2017. №1/ 2. С. 12–21.
2. Клокар Н. І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 1997. 227 с.

G. Gorban

PECULIARITIES OF FORMING PSYCHOLOGICAL READINESS OF A TEACHER TO CHANGE

The report reveals the conditions under which the effectiveness of professional activity of the teacher increases during the reformation of the educational sector and the construction of a New Ukrainian school. The main resource of the teacher's readiness for change is the formation of a high level of his psychological and psycho-pedagogical culture

Keywords: psychological readiness, psychological culture, professional activity, education, New Ukrainian school.

УДК 321.02:321:8

Добровольська С. В.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ПИТАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У тезах розглядаються питання формування компетентності вчителя для викладання питань сталого розвитку у системі вищої педагогічної освіти. Охарактеризовано педагогічну модель освіти для сталого розвитку, що будується в нашій країні на основі світових та європейських підходів до запровадження ОСР.

Ключові слова: освіта для сталого розвитку (ОСР), компетентність вчителя, навчальне середовище, колективне навчання, власне викладання.

Очевидно, що нова педагогіка ОСР висуває нові вимоги до компетентності вчителя. Разом з учнем він залишається ключовою фігурою процесу, але його роль стає абсолютно іншою. Сьогодні, незважаючи на те, що *немає* універсального рецепту, який гарантував би навчання кожного учня в будь-якій ситуації чи контексті, зрозумілими стають деякі характеристики діяльності нового вчителя, що можуть забезпечити послідовний позитивний вплив на навчання учнів. Світовий педагогічний досвід доводить, що учні навчаються ОСР, якщо вчителі:

- створюють підтримуюче навчальне середовище;
- заохочують рефлексивне мислення й діяльність учнів;
- мотивують навчання та засвоєння учнями нових знань;
- організують взаємонавчання учнів;
- встановлюють зв'язки між набутим знанням і життєвим досвідом учнів;
- створюють для учнів різноманітні можливості для навчання;
- постійно підтримують зв'язок між навчанням і викладанням.

Розглянемо ці характеристики ґрунтовніше.

Ефективний вчитель має працювати над позитивними стосунками всередині класу, яким опікується, намагаючись зробити їх сприятливими, не дискримінаційними та взаємопідтримуючими. Результативність навчання буде максимальною, якщо вчителем підтримується баланс - «правило трикутника»: для кожного учня однаково важливими є три компоненти - він сам, клас, у якому він працює, і тема, котру він засвоює. Порушення цього правила спричиняє зміщення уваги на якийсь один аспект і негативно впливає на результативність обговорення.

Сучасний вчитель враховує культурне та мовне різноманіття учнівського співтовариства. Він формує культуру всередині класу, складаючи її разом з дітьми з багатьох культурних елементів, залучаючи культуру всієї школи, однокласників і професійну культуру вчителів.

Заохочувати рефлексивні думки та дії

Учні навчатимуться продуктивніше, якщо вмітимуть «повертатись» до інформації й ідей, до засвоєння яких були залучені, й обмірковувати їх об'єктивно, узагальнено, з нової позиції. Рефлексивне навчання асимілює нові знання учнів, пов'язує їх з уже відомим, дає змогу адаптувати його у власних цілях і транслювати думки в дії. Водночас воно розвиває їхню креативність, спроможність думати критично про факти та ідеї, стимулює метакогнітивні здібності дітей (тобто здатність думати про власне мислення як процес). Учителю заохочує таке мислення, конструюючи завдання та ситуації, що потребують насамперед критично оцінювати матеріали, які учні використовують, та виявляти цілі створення й поширення тієї чи іншої інформації.

Збільшувати значимість нового знання

Учні навчаються набагато краще, коли розуміють, що вивчають, навіщо (для чого) їм треба це знати, як вони зможуть використовувати нові знання. Ефективний вчитель стимулює зацікавленість

учнів, вимагає від них пошуку достовірної інформації та ідей і закликає до використання знань, до спроб застосувати те, що вони знайшли в новому контексті або новим способом.

Організовувати, спрямовувати та підтримувати колективне навчання

Учитель підтримує таку співпрацю, культивує у класі співтовариство тих, хто навчається. У такому співтоваристві кожен, зокрема й вчитель як суб'єкт пізнання, залучений до навчального діалогу і партнерства. А відтак підтримка і зворотний зв'язок є завжди доступними та достовірними. Залученість учнів до рефлексивного дискурсу з іншими дає їм можливість упевненіше будувати мову, якої вони потребують для подальшого навчання.

Створювати зв'язки між попереднім навчанням і досвідом

Учні навчаються ефективніше, якщо мають можливість інтегрувати нові знання з тими, якими вже володіють. Коли вчитель усвідомлено будує засвоєння нового для учнів змісту з тим, що вони вже знають і вміють, це економить навчальний час, відповідає учнівським потребам і очікуванням, допомагає уникнути зайвого дублювання в змісті освіти. Вчитель має допомогти учням встановити зв'язки між різними предметами, галузями знання, так само, як і з їх власною життєвою практикою і з практикою всього людства.

Забезпечувати достатні можливості навчатись

Навчальні результати учнів є вищими, якщо вони мають час і можливість застосовувати нові знання на практиці. Це означає, що вони потребують, між іншим, повторення нових знань кілька разів, варіюючи з різними завданнями та в різних контекстах. Це означає також те, що коли складність змісту й межі розуміння (доступності) матеріалу учнем не збігаються, вчитель має визначити, наскільки глибоко (або ні) має бути засвоєний цей зміст учнем. Адекватне оцінювання допоможе вчителю визначити, що означає «надати кожному учневі» необхідні для нього можливості навчатись і як поступово вдосконалювати його навчальний досвід.

Досліджувати власне викладання

Оскільки будь-які навчальні стратегії діяльності вчителя не однаково працюють у різних контекстах і з різними учнями, ефективне викладання потребує від нього постійної оцінки свого впливу на учнів, свого внеску в їхні досягнення, в їхнє вміння.

Дослідження вчителем зв'язків між власним викладанням і навчанням учнів є певним циклічним процесом, що відбувається щоразу, день за днем і протягом достатньо тривалого періоду. У цьому процесі вчитель ставить перед собою такі запитання:

- Які стратегії (якщо брати до уваги реальну ситуацію в класі й реальні можливості і потреби цих дітей) можуть допомогти моїм учням найкращим чином засвоїти цей зміст?

Відповідаючи на це запитання, вчитель може спиратися не тільки на передові технології, методи, описані в літературі або свій педагогічний досвід, а й на те, як організують навчання в певному класі його колеги, що з урахуванням навчальних можливостей учнів дає можливість досягти результатів, які сплановані ним у відповіді на перше запитання.

- Що можна вважати досягнутим результатом викладання і що є завданням на наступний етап?

Розмірковуючи над цим питанням, учитель має взяти до уваги рівень навчальних результатів учнів, досягнутих ними відповідно до запланованого фокусування навчання. Такий аналіз потрібен як для відстежування прогресу у викладанні, так і для того, щоб вибудовувати певну послідовність, етапи роботи, які можуть забезпечити кінцеву ефективність. Аналіз та інтерпретація інформації допомагають визначити, що треба робити далі.

Очевидно, що такий підхід до побудови навчання потребує від учителя неабиякої підготовки, насамперед психолого-педагогічної. Однак очевидне й інше. Гарний вчитель сьогодні - це також людина з новими особистісними характеристиками й компетенціями, інколи зовсім неочікуваними з погляду наших традиційних уявлень про людей цієї професії.

Список використаної літератури

1. Про Стратегію сталого розвитку Україна-2020 : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. *Верховна Рада України* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (дата звернення: 17.03.2018).

2. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку : наук.-метод. посіб. Донецьк, 2011. 200 с.

3. Стратегія ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку / пер. з англ. Одеса, 2005.

4. Пометун О. І. Освіта для стійкого розвитку: інтеграція у навчальний план школи. *Практика управління закладом*. 2009. № 9. С. 31-34.

5. Пометун О. І. Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку : навч.-метод. матеріали. Київ, 2015. 119 с.

S. Dobrovolska

TRAINING OF TEACHERS TO STANDARD DEVELOPMENT QUESTIONS

The issues of forming the teacher's competence for teaching sustainable development in higher teacher education are considered in this thesis. Pedagogical model of education for sustainable development, which is building in our country on the basis of international and European approaches to implementation of education for sustainable development, was characterized.

Keywords: an education for sustainable development, a teacher's competence, a learning environment, a collective learning, an own teaching.

УДК 378.018.024(043)

Задорожна-Княгницька Л. В.

ПРОФЕСІЙНИЙ ПОРТРЕТ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ГРЕЦІЇ ТА КІПРУ: ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ ДОСВІДУ У ПРОСТІР ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У тезах розглядаються вимоги до менеджера освіти у Грецькій республіці та Республіці Кіпр, що складають його професійний портрет. Розкрито функції, які обумовлюють зазначені вимоги (створення та реалізація бачення розвитку закладу освіти; забезпечення розподіленого лідерства; створення та розвиток колективної культури; розуміння потреб педагогів та забезпечення їх розвитку; постійне самовдосконалення, особистісний розвиток; створення продуктивних стосунків з батьками учнів та громадою). Розкрито умови використання позитивного досвіду Греції та Кіпру у практиці професійної підготовки менеджерів освіти в Україні.

Ключові слова: менеджер освіти, управлінські функції, професійна підготовка менеджерів освіти, моральне лідерство.

В умовах реформування освіти, що відбувається в Україні сьогодні, реалізації Концептуальних положень Нової української школи, суттєво актуалізується проблема професійної підготовки менеджера освіти, здатного забезпечити демократичні, ефективні механізми функціонування закладу загальної середньої освіти в умовах її автономії, докорінного перегляду ролі й значення професійної діяльності педагога й закладу освіти в цілому.

У вирішенні зазначеної проблеми значущим є вивчення й раціональне використання досвіду провідних країн світу, зокрема Грецької Республіки та Республіки Кіпр, де управлінська діяльність менеджерів освіти в умовах децентралізації управління освітою базується на традиційних, усталених підвалинах.

Після пережитої кризи Греція сьогодні стоїть на порозі суттєвого реформування освіти. Міністерство освіти країни у співробітництві з Інститутом політики в галузі освіти розробили план реалізації нової освітньої системи («CPD system») – стійкої, економічної та сучасної, здатної акумулювати в собі висхідні ініціативи щодо розвитку й зміцнення закладів освіти. Йдеться про створення нової культури особистісного розвитку учнів, професійного вдосконалення вчителів та керівників на демократичних засадах організації діяльності «шкільних одиниць» («school units»). Однією з особливостей цієї системи є сприяння освітньому лідерству як запоруці успішного функціонування закладів освіти [10].

На Кіпрі вчителі та керівники шкіл несуть основну відповідальність за досягнення школою в цілому та кожним учнем зокрема освітніх цілей, визначених державою та органами освіти. З посиленням тенденцій децентралізації та надання закладам освіти певної автономії, до кола їх обов'язків увійшло спільне вироблення пріоритетів діяльності закладу освіти та розробка щорічних планів дій щодо їх реалізації. Такі плани мають містити у собі:

- підтримку неперервного навчання педагогів та адміністраторів школи засобами діалогу й партнерських відносин між вчителями, керівниками шкіл, їх власниками та партнерами, громадськістю, органами управління освітою;
- узгодження пріоритетів діяльності закладу освіти з запитам вчителів, учнів та їхніх батьків;
- заохочення культури професійного розвитку;
- розвиток лідерської компетентності керівництва й педагогів [4; 10].

Зазначені завдання, сформульовані на державному рівні, висувають високі вимоги до керівників закладів освіти.

Державних стандартів для менеджерів освіти у Греції та на Кіпрі не існує, однак вимоги до них формуються у межах європейських концепцій «морального лідерства» й «розподіленого лідерства». Відповідно до цих концепцій місію менеджера освіти відображено у комплексі наступних функцій:

- створення та реалізація бачення розвитку закладу освіти;
- забезпечення розподіленого лідерства;
- створення та розвиток колективної культури;
- розуміння потреб педагогів та забезпечення їх розвитку;
- постійне самовдосконалення, особистісний розвиток;
- створення продуктивних стосунків з батьками учнів та громадою [5-6; 8].

Реалізуючи зазначені функції, менеджер освіти перетворюється на генератора прогресивних освітніх ідей, ініціатора створення сприятливого середовища для реалізації найбільш продуктивних задумів учителів, гаранта домінування в закладі освіти моральних цінностей, взаємної поваги, взаєморозуміння і конструктивної спільної творчої праці педагогів, дітей, їх батьків та партнерів школи [1-3].